O: IRMANDIÑO

PERIODICO GALEGO

AÑO I | Dirección y Administración: PIEDRAS, 411 | Montevideo, Outubro de 1934. | Núm. 1

HIMNO GALEGO

Que din os rumorosos
Na costa verdecente
O rayo trasparente
Do pálido luar . . ?
Que din as alas copas
D'escuro arume arpado,
Co seu ben compasado
Monótono fungar . . ?

—De teu verdor cinguido
E de benignos astros,
Confín dos verdes castros,
E valeroso chán,
Nos dés a esquecemento,
Da inxuria o rudo encono!
Desperta do teu sono,
Fogar de Breogán.

Os bóos e xenerosos
A nosa voz entenden
E con arroubo atenden
O noso ronco son;
Mais, só os ignorantes,
E féridos e duros,
Imbéciles e escuros,
No nos entenden, non.

Os tempos son chegados,
Dos bardos das cúidas,
Qu'as vosas vaguedades
Cumprido fin terán;
Pois donde quer xigante
A nosa voz pregou,
A redezón dá bóa
Nazón de Breogán.

EDUARDO PONDAL.

Teñámos fe no porvir

A IRMANDADE GALEGUISTA DO URUGUAY, xurdiu a vida aitiva da coleitividade "pra espertar na concencia de todol-os galegos "a noción da persoalidade de Galiza, como unidade natural de raza, "linguaxe, hestoria, xeografía e esprito propios". Veleiquí pois, sintetizado en poucas liñas o lugar d'arranque da sua laboura; a pedra fundamental da sua contestura órganica; a fonte ideolóxica das suas arelas. Escomenzada a loita con tan sans postulados, o pouco tempo de vida xa está afianzada a pesoalidade d'esta entidade.

Eisí tiña que ser, e eisí é. Darse presa a cumplil-o ideario forxado, é o que se impon. Non basta crear; hai que traballar de cotío, con forte afinco pra que a obra creada encha a finalidade buscada e xustifique o seu nacimento.

Aparés eisí, esta folla, que ha de ser o porta-voz da idealidade da IRMANDADE, pra ciscal-a por todol-os corrunchos do mundo, n'este espertar de galeguidade, n'este vislumar d'emancipación do pobo galego.

O recen nado levará o nome que herdou dos xestores das rebelións galegas — Chamarás: O IRMANDINO. O IRMANDINO ven de IRMANDADE; irmans de Galiza.

Foron os primeiros IRMANDINOS, aqueles heroes lexendarios que aló pol-o sécolo XIV, erguéronse en loita contra a teocracia asoballante; contr-os señores feudales, donos de vidas e facendas, que tiñan de cote a soga e o coitelo ameazándo o pescozo do pobo escravizado e aldraxado.

Foi en Ferrol o primeiro erguimento Irmandino, dirixido por Ruy Sordo, contra o mais feró feudalista, Nuño Freire de Andrade, "O MAO". Axiña erguéronse outros pobos lindeiros; e o pouco tempo, as forzas Irmandinas eran verdadeiramente impoñentes. Os ciervos da ribeira, do agro e da montana enrolábanse nas fías de Ruy Sordo pra se libertar-en d'escravitude. Aqueles guerreiros, armados de chuzos longos e fouces, trocaban a cativeza das armas pol-a coraxe e vaentía con que as empregaban, e por onde pasaban botaban abaixo canto castelo feudal alcontraban. Anos despois, costituíuse outra Irmandade, que pode decirse que se xestou nas cinzas da primeira, que tivo por cabezoleiros a Pedro Osorio, Alonso de Lanzós e Diego de Lemos. Esta Irmandade de xeito da nomeada dinantes, deu tamen por terra con feudos e castelos, que de cotío a solagaban o solar galego, e sementaban o desacougo por todol-os costelos.

Apares eisí, sintetizado, un anaco lumiñosa da historia de Galiza, que reflexa a valentía e diñidade da nosa raza; da raza celta. ¡Non hai cousa mais fermosa e conmovedora c-o erguimento d'un pobo escravizado que loita pra conquerir a libertade!

Mais nós, de frente o problema aitual de Galiza, non pensamos que sexa preciso coller as armas guerreiras pra arrecadar os nosos direitos, buscamos somentes, os vieiros do razonamento. Trocamol-as armas fraticidas pol-a pluma; que é a verdadeira arma de combate dos tempos novos.

Relembremos o pasar canto nos doi, canto nos firen no fondo sensibre da ialma, as apreciaciós dos galegos que fican pechados as convicciós de manter o sistema de goberno centraista, deixando entrever un verdadeiro ateigamento de patriotismo hespañolista; namentras nosos irmans do agro e da ribeira—que son o cerne da economía galega—mórrense de fame: Fame de pan e fame de xusticia.

Nos non somos patriotas no senso estreito e mezquino da eispresión; aligárquico, imperialista, imperialistas e fascista, que desbotamos con rexa energía e con repudio. Patrea sin fronteiras (si fose posible); patrea de xusticia, de igualdade, d'amor, é a nosa. Mais temos o convencimento que non se pode choutar por enriba da realidade e trocar a contestura d'un pobo dun día pro outro, vencendo ese forte encadenamento d'intréses, texido pol-os homes. En toda execución hai sempre un intre, ou e mester qu'o haixa, de xestación, de preparación, que se vai forxando e adaitando na concencia do pobo, no percorrer do tempo, pra que a obra non sexa unha improvisación.

Loitemos pois, de cotío, sin repouso, c-o maor adicamento, pra erguel-a concencia cívica do noso pobo, levando por guieiro a tócha lumiñosa da sabedencia; o xeito dos nosos proxenitores, que facían fogueirasnos montes virxes, pra espantar ós lobos, que rondaban ós seus eidos, e puñan en peligro as suas vidas.

¡Al, esperta, adourada Galiza,
d'ese sono en que estás debruzada
do teu rico porvir a alborada
pol-o ceo enxergándose vai.

AÑON.

O senso da patria

Nos, os galegos non temos a i-alma atuada por ningunha rutina patrioteira; pero temos un sentimiento natural e human da Patria, e para nós a Patria e a Terra que nos deu o ser.

A Patria é a Terra farturenta que nos da o pan e o viño, que sostén os nosos fogares, que cría frores nos campos para regalía dos ollos, e albres para que canten os paxaros.

A patria é a Terra maceirada de tanto parir, que nos dou a vida que nos mantén e que nos recollerá na morte como semente de nosas **criaturas.**

A Patria é a Terra fecunda, donde xerminan os egados da tradición que nos dará continuidade na historia, o corpo incorruptible donde encarnou a i-alma atromentada da raza.

A Patria é a Terra creadora, fonte da gran forza da vida.

A Patria é o rechouchío dos paxaros, o canturreo dos grilos, o murmurio das xugas e o zocar do vento.

A Patria é a sombra fresca dos castiñeiros no vran e a quentura garimosa do fogar no inverno.

A Patria é a inquedanza das sementeiras e a ledicia das colleitas.

A Patria é o fungar do vento nas ponlas secas dos carballos e o esborrafar das ondas do mar nos cons da ribeira; a cántiga misteirosa dos piñeiros e o runxido do mar no sareales.

A Patria é o arco da vella, o luar e a noite estrelecida.

A Patria é o sentimento que nos fai fillos da Terra para recibir o seu zume criador de lirismos. Por iso entristecemos no outono, choramos no inverno, sorrimos na primaveira e rimos no vran. Porque estamos feitos a semellanza da Terra: a nosa carne é terra, os nosos hosos pedra, e o sangre son os ríos e os regatos.

A Patria é a Terra-nai, a Deusa perdurable e xenerosa, porque como di Pascal, primeiro nos cansaremos nós de pedirles que ela de darnos.

Esta é a Patria verdadeira, a Patria única que hoxe festexamos. Eu non sei de mais Patria, e o galego que non-a sinta é un home moralmente imperfeito

No tempo de Rosalía, a Patria era un sentimento en continua saudade, unha tristura crepuscular, o planto por unha ilusión morta, a espranza entristecida de tanto esperar. Galiza era unha i-alma en pena que vagaba pol-o inferno frío dos camiños, enchendo de saloncos as notes xiadas do inverno; era a négra sombra desterrada. A nosa i-alma, com'a dos xudeos, agardaba o mirágre da resorruición, para reencarnar n'un coposán e robusto, para renasce e vivi baixo a lus do sol

Pero a saudade dos tempos de Rosalía queimouse na fogueira dos nosos entusiasmos, e xa non choramos o pasado; cantamos o porvir porque a i-alma da Raza reencarnou na Terra e a nosa Patria recobrou a sua personalidade, e quer esteriorizala en forma de Estado. Pero non par afechar-se en fronteiras, sinon para desatrancal-o camiño de Europa, aquel camiño branco de estrelas que unía a Galiza o resto do mundo civilzado, no tempo lonxanto dos Cancioeiros e do Pórtico da Groria, cando nós non eramos mais que galegos.

¡Cando non eramos mais que galegos!

CASTELAO.

O Goberno e Galiza

Pr'os que, aínda alonxados da Terra, es seus probremas siguen sendo a nosa preocupación, non podemos, nesta hora de incertidumbre en que se debate a península, deixar de ocuparnos sobor do resultado que iste terá pra Galicia.

Si o goberno de Lerroux consigue domeñar materialmente — non espritualmente pois o espritu non se domeña con cañós e con isa escoria de mundo qu-é a Lexión Eistranxeira - o movimiento de libertade c'o pobo hespañol, ise mesmo pobo que fai tres anos trouxo a República, quixo vere trunfante enfrentándose c'os cañós do exército, o porvir de Galicia será escuro. Decimos será escuro porque, c'o trunfo de conxunción Lerroux-Gil Robles-Martínez Velasco, as nosas anseas de que Galicia conquira a persoalidade c'a bestórea lle otorga e os patrioteiros d'esta tristeira conxunción lle negan, as libertades de pobo galego sofrirán un estancamento. Vexamos por qué.

Pol-a traizón dese vello ambeceoso que e Don Alexandro Lerroux, ascenderon o podere os máis acérrimos enemigos das autonomías. Ises homes c'a índa oxe non-os dixeron si son ou non repubricáns, gañaron a maoría das bancas facendo unha campaña contr'as autonomías e arrexuntados c'os partidiños monárquicos que aínda quedan e que,, como sabe o leitor, tuveronnos sempre coma escravos. No mesmo senso, sin pregoalo, marchou contr'as autonomías o partido de Lerroux. Uns e outros, levantado como bandeira de combate aquelo de "la unidad española", seguiron un mesmo vieiro c'os levou a gozar dunhas posiciós que nin en votos nin en méritos gañaron. Xa no goberno ¡que podemos esperar d'eles os "bós e xenerosos", como dixera o inmortal Pondal, ¿que queremos pr'a nosa terra un porvir de florecemento na economía, na sua arte, na sua cultura etc.? Eí o probrema que agora se nos presenta, e que cumpre prostarlle moita atención.

Temos de labourar os galegos emigrados en favore das libertades que, a bon seguro, se nos negarán. Pra elo, e mester que nos arrexuntemos todos, sin distenzón de credos e partidismos, e axudemos os irmans que na Terra loitan por conquerir unha Galicia nosa e pr'a humanidade. O feito de non vivir aló non-os eiscruie de tomare parte na cruzade de redenzón de noso pobo na que poñen a sua sabencia e hastr'a sua seguridade persoal, os máis meirantes homes da nosa sempre ben querida Galicia. Eí a nosa sagrada obriga.

¡¡Saude Irmans!!

O Irmandino sauda c-o maor legas do Uruguay e fai afervoa-agarimo a todal-as Instituciós Gados votos de confraternidade e amistade mútua na loita pal-a defensa dos intréses da nosa coleitividade e da nosa Terra; deseándolle a todal-as entidades irmans o meirande engradecimento e os millores eisitos na sua laboura pra honra de Galiza e dos gallegos.

¡¡Terra a nosa!!

Galegos...

Pol-as informaciós que nos chegan da NAI TERRA enteirámonos de que a editorial "NOS", de non prestarlle axuda sin pérda de tempo, terá que trancal-as portas da imprenta, despois de longa e inqueda laboura en col das letras galegas.

Os galegos do mundo enteiro teñen-a obriga de facer un esforzo, e hastra un secrifizo, pra que non se peche co-a chave da morte esa porta que tivo a virtude de intensificar o contaito esprital entre todol'os galegos.

A IRMANDADE GALEGUISTA xa deu o primeiro paso n'ese senso, adiantandose o movimento de simpatía e proteición a devandita editorial que se está espallándo por toda Galiza. Eisí foi que no mes de Setembro derradeiro mandoulle un xiro o señor Anxel Casal pra que lle remita libros galegos que chegarán axiña a esta cidade. Mais non se manterá queda a IRMANDADE c-o feito, frente a seriedade da situación por que atravesa "NOS", e está disposta a prestarlle a axuda que lle permitan as suas forzas. Pregámoslle pois, a todol-os asociados o as galegos en xeneral que percuren secundar a laboura de IRMANDADE, mercando libros galegos.

Contribuindo dese xeito a afianzar a estabilidade de "NOS" con quen todos temos unha déveda de gratitude pol-a sua xestión en col do ciscamento de cultura e das costumres galegas.

A muller galega

NA IRMANDADE G. DE U. teñen os mesmos direitos as mulleres c-os homes. N'esta entidade a democracia non é teoría, é realidade; os Estatutos Sociaes fixan igualdade de direitos. Si vostede, paisana, se lembra de lonxana terriña pense que a IRMANDADE e un anaquiño d'ela. — FAGASE SOCIA.

Homaxe a Villar Ponte

No cidade de Viveiro; n'ese fermoso xardín, que é como unha sonrisa de Galiza espallada o carón do Cantábrico, fixéronlle un agarismos homaxe a don Antón Villar Ponte. — ¿Motivo?... Os hames como Villar Ponte tiñen na alma de toda Galiza un motivo eterno pra agasallal-os, pra admiral-os e pra querel-os. — Por iso o devandito homaxe, a pesar do caraiter localista con que foi orgaizado, adquiriu outa trascendenza na galeguidade do mundo enteiro. — A IRMANDADE galeguista prégase a homaxe féito a Villar Ponte, con afervoada admiración e co-a mais tenra simpatía.

A Editorial "Nos"

A batelada d'alarma dada por Alvaro de las Casas respeito d'editorial "NOS", responderon como un só home, o mais representativo da nova Galiza, e ollamos eisí os nomes de Castelao, Otero Pedrayo, Xoan Carballeira, Alvarez Gallego, Villar Ponte, etc.; ciscados bol-os xornaes galegos extreitándo forzas, pra salvar a "NOS"s Esa solidaridade dos novos homos de Galiza, pra defender as causas xustas, énchenos de satisfaición e d'alento. Damos publicidade a artigo de Villar Ponte, que abonda a sua prestixiosa firma pra decatarse da importancia do movimento sinalado.

Suxerimientos que ofrezo os mob'es preocupados

Inda que no toque de crarin de Alvaro das Casas non sonase unha chamada para min, eu habería de falar no preito da Editorial "Nós".

Hai que facer algo serio c'o ouxeto de salvar da morte esta necesaria institución galega. Pensémolo ben todos. Pero señamos práiticos.

O primero a facer sería unhas estadísticas craras sobre dos libros imprentados por Anxel Casal que máis saida tiveron, e sobre a capacidade adquisitiva de libros galegos que hai hoxe na nosa terra. Esto probaríanos duos cousas: o gusto do público e as suas preferencias literarias, e si as obras de maor ou menor custe son as que mais se venden. Base imprescindibel para calquer negocio editorial.

Tamén cumpriría sabermos si con propaganda de maor intensidade na Prensa e n'outras partes a venda de obras sería mais considerabel. Porque a propaganda é o primeiro. Poucos xornaes de Galicia falaron dos nosos libros e dos de fora case ningún.

¿Convén, por outra parte, lanzar ó mercado catro libros, com'os que se lanzaron derrodeiramente estes derradeiros tempos, sobre todo sendo tres d'eles de prezo respetabel? Eses mesmos libros si houbesen levado cand'a si unha gacetilla "de chinchín", imprentada co'a súplica de que se lle dera publicidade, ¿non sería en moitos xornaes galegos preguizosos para facer nada de conta propia? Tal costume teñen tódal-as editoriaes hespañolas.

Pois a esta propaganda direita hai que engadir outra que compre iniciar de contado. A de conferencias bibliográficas en tódal-as cibdades e recunchos da nosa terra, cada vez que saia un libro galego d'algún merecimento. A de facer unha Exposición d'o libro enxebre nas primeiras urbes do país. Sin das indireitas que ó galeguismo político ll'interesa tamén moito: a de organizar cadros de declamaciós galegos. A nosa lingua asin esparexerase e todos irán acostumándose a ela. Hai que crear a barraca teatral galega, que amén d'estimular os autores a escribetadora de propaganda dos libros enxebres. E ¿qué millor tareya poden emprenderen as mocedades galeguistas? Política e arte asin

A estudalo todo e a intentalo todo. E si con todo fracasásemos sempre, esperanza sempre, e a nos darnos nunca por vencidos. A voluntade ó servicio d'unha boa causa en ningures sofriu derrota.

Para canto se intente eu estarei disposto como decote. Na xuntanza de Compostela a miña presencia feita axuda non ha faltar.

Non fora unha verdadeira obra patriótica a que anda en preito co meu fraterno agarimo para Anxel Casal levaríame a calquer sacrificio. Logo, todos os bos e xenerosos a salváremos o que é perciso salvar.

A chamada rexa da galeguidade sigue escoando. Nas fias de combate tamén eu, póndome firme, berro: ¡presente!

A. Villar Ponte.

GASTE BEN O DIÑEIRO, MERQUE LIBROS GALEGOS

Fuchicadas

Son varios os Auntamentos de Galiza que foron embargados pol-a Delagación da Facenda debido a falla de cumplimento dos compromisos que con ela teñen. E sabido que os Auntamentos estan obligados a facer aportaciós municipaes forzosas que importan moitos milleiros de pesetas o ano. Agora a Diputación da provincia, ou o Delegado da Facenda, que todos son uns tales e tan bos, piden o embargamento d'un tanto por cento das rentas do municipio pra se ire cobrando das deudas atrasadas. ¿Non sería comenente que se fixese unha boa fiscalización pra ver de que xeito esas corporaciós inverten os diñeiros que lles sacan o pobo?, posto que eles cobrar cobran de contado, e cando se atrasan nos pagamentos axiña lle man dan o alguacil c-o cedulón, que lle fai abanear os dentes a quen loita noite e día pra soster iso, que deron en lle chamar goberno.

A deuda dos municipios galegos aparés engrosada c-o imposto que lle zamparon pra eisposición de Sevilla. Isto, os galegos, failles tanta gracia, como si os fixeran contribuir c'unha cantidade de pesetas pro Congreso Eucarístico celebrado en Bós Aires, ou pro tunel que queren construir no canal da Mancha.

Son belezas do centraismo, que só se lembra dos galegos cando ten que sacarlles cartos; por iso nos doi moito, pero moito, cando atopamos un galego, que sin saber rén das cousas galegas, defende con aferboada patreotería o centraismo. Ese hábito, quedalle ben aqueles que lles corre o pringue pol-as barbas abaixo, porque manda mais n'eles o estómago que o cerebro, mais a un galego ceibe d-esas cativeces sectarias, non.

Despois de catro sécolos de dominación castelán, o idioma galego manténse cada vegada mais puxante. O mesmo no agro que na ribeira, fálase somentes galego.

Cousa que tiña que ter en conta o centraismo, cando nos manda pra Galiza Gobernadores, Xueces, Reitores, mestres d'escola, etc., castelans, pra tratar con un pobo que non nos entende, e que menos entenden eles a pobo. ¡Así nos gobernan! ¡Así é a xusticia que disfroitamos! ¡Así é o ensino que acadan os pequenos galegos!

Unha ves estaba eu tras d-un palleiro escoitando un vello dos do socairo que estaba tomando o Sol. E como esta crás de vellos que non fan nada teñen que entreterse decindo algo anque non sea tamén nada, ocurreuselle de falar d-un bote que iba en vela; e díxome si mal no me acordo que pra o bote ganar mais camiño tiña que timonel incrinal-o timón pra esquerda, pero non de todo porque sinon daba volta. Eu commo vello tamen creo que pra que o noso pobo vaia pra diante tén que incrinar o timón pra esquerda, de maneira que chegue mais pronto o sou destino, pero tamén penso que si o timón se incrina de todo corre o peligro de tumbar é si o incrina pra dereita, xa sabemos todos que non agaña vento a vela.

"PENEIRANDO"

O goberno d'Hespaña vaille facer a Galicia un verdadeiro presente grego. Consiste il, n'a creazón d'unha "colonia de vagos" na isla d' Cortegada. Esto e unha verdadeira ironía, que a un país como e a nosa Terra, de xente traballadora, a convirtan no cinceiro d'Hespaña, mandándonos toda a escoria que largan as grandes urbes como Madrí, que, a metá da poboazón, vive do presupuesto do Estado, do que Galicia e o máis forte contrebuente, e a outra metá, son golfos, os que mandarán pra fermosa ría d'Arosa, pra que os sigamos mantendo... Xa estamos vendo os presidentes d'moitas "pseudo" sociedades galegas, mandandolle un telegrama d'felicitación o goberno d'Hespaña, "por tan feliz iniciativa".

Fai pouco, debatíase no parlamento hespañol, o reparto do millo importado, era tan pequena a parte quelle daban a Galicia, que un deputado, tivo o astrevemento de decir-lle o subsegredario de Agricultura, que asistía a seisión das cortes n'ausencia do ministro, que era moi pouco millo e non alcanzaba pra's necesidades d'Galicia. Ben, sabedes o que-lle contestou? "Si no les alcanza, que coman cebada"...

Este, tamen merecía outro telegrama...

Baskos e Catalans, votan pra deputados os representantes do verdadeiro sentir nazonalista, sexan eles católicos, ou liberales, no parlamento, antes que nada, son baskos, ou catalans eses representantes defenden os intreses de quen'os votou, co'a sua vida, se é perciso. Os galegos votaron a Calvo Sotelo, lugartenente do 'Curman de Riveira", o Emiliano, de triste recordazón, e o comediante Honorio Maura, que, pra conseguir a aita de deputado, nontivo mais traballo que facer un viaxe dende Madri a Pontevedra. ¿Cando se acabará este estado de cosas?

As mocedades galeguistas

Surxeu na nosa terra súbitamente e cando moitos galegos no esperaban, eses grupos de mocedades galeguistas que chegaron a tempo pra formar un partido sin mais nome que o deles mesmos; e decir nome que simboliza a xuventude galega, porque o decir galeguista non siñifica un partido político tradicional. Nada de eso; o galeguismo é algo mui superior aos vellos partidos profesionaes da políteca picada do berme, pois él é o que interpreta o sentimento e a snecesidades do noso pobo cuios fins responden en todo e por todo a Galiza. E para que ese galeguismo tivera mais forza formáronse n-el as mocedades galegas cal soldados sin armas pra matar, pero que levan o fogo na ialma e as armas no seu esprito xuvenil para esgrimilas aon tempo e cantar en lugar da marcha guerreira o himno xigante do noso pobo.

Cando as xuventudes se erguen na loita, tembra-os vellos porque non queren desprenderse dos seus dominios e deixal-os seus prexuicios.

Galiza rexurde novamente aos ollos do mundo cos seus raios craros do sol refulxente da libertá, pra decirlle aos que non queiran darlle o valimento que merece, que ali hai un pobo con ansias de redimirse; e de ser dono ausoluto dos seus destinos.

Oxe Galiza desperta do seu sono pra dar seu exempro de rebeldía, porque nela hai xente nova que loita con desinteres e patreotismo. Nunca se é vello cando se é útil, por eso aos que crean que a nosa é un pobo vello, trabúcase en todo o sentido da verba.

A xente que compón un Partido Galeguista, e xente escollida; é a frol de Galiza e a lus do galeguismo pra marcar novos vieiros e conseguir pra nosa patrea tod-as melloras porque veñen loitando.

E cando no medio desa xente hai un berro das mocedades, humíllanse os cobardes e fúxen-os treidores.

Morreu S. Ramón y Cajal

A sabencia do mundo enteiro está de loito pol-a morte de tan outa persoalidades centifica.

Foi a vida de don Sant-yago Ramón y Cajal un verdadeiro apostolado; pol-a adicazón afervoada e sin rebouso con que serviu os intréses humans. Por iso, poucas vegadas como n'iste caso, podese decir que a humanidade de todo o universo sofre unha verdadeira pérda co-a morte de tan esgrevio mestre.

Naceu don S. Ramón y Cajal en Petilla de Aragón, pequeño pobo de Navarra, o día dos traballadores, do año 1852, e foi eisí, a sua eisistencia, a xeito d'un longo homaxe o traballo, o estudo e a sabedencia.

A Irmandade Galeguista, c-o dor mais forte, rinde respeituoso e agarimoso homaxe o ilustre morto. honra e orgullo da eispecie humán.

Cando os mortos resuciten os "calados" falaran

Prégamolle o distinto leutor non interprete de mala maneira as verbas que nos sirven de epígrafe; pero verdadeiramente e algo que nos interesa aos galegos: non cos mortos resuciten, sinon que os "calados" falen.

Como son ben coñocidos non e mester nomealos; mais si algún leutor non soupera que son, vámosllo a decir sempre que non trabuque a palabra e que non llo diga a ninguén... Son os nosos diputados que asisten calados as Cortes... Pero esto e como din as vellas: De min pra vos...

¿Mouros en Asturias?

Un telegrama aparecido na "Nación" de Bos Aires, da conta de que se atopa na rexión asturiana o Corpo de Regulares de Africa, combatindo contra os revoluzonarios. De ser certa a información devandita chegaríamos a conclusión de que o goberno de Lerroux pediu un exército de mouros pra matar os hespañoles; xa que o Corpo de Regulares está costituído casi somente por mouros. Non outra causa se pode esperar dun goberno que por darse a satisfación particular de mandar, convertiu an nazón nun mar de sangre e comprometeu a mesma vida do réximen republicán.

Deber dos galegos

A IRMANDADE G. DE U. e a entidade que defende os outos vaores galegos con san patriotismo. A sua laboura é obra de cultura e de fraternidade. Facése socio da IRMANDADE é obriga de todol-os galegos que se intrésan pol-os prestixios da sua raza.

Libros a venda

Veñen xa en viaxe unha grande cantidades de libros en galego, dos millores escritores da *nai terra*, qu'a *Irmandade* cederá a todol'os que queiran adequerir-os o precio do coste.

A Istitución no nos fai vir pra negociar n'eles; senón pra percurar espallar o mais posible a cultura gallega, d'a cordo c-o seu programa d'aición.

Dous problemas

Veleiquí os dous problemas que encerran toda'a economía do mundo e que x.ran en torno del-s todal-as aitividades sociaes, políteca e económicas: a terra e o mar; dúas fontes da riqueza dos pobos. Quédalle soamente pras cibdades o mecánico rol de sel-o motor dirixente que mercantiliza con mesmos elementos productivos.

Agora ben; a terra e o mar diríamos que son os dous eistremos, mais supoñendo que estos se choquen, tal coma cencia filosófica a prantea e por outro lado siguindo a relaitividá dos elementos, chegamos a conclusión de que estes dous problemas non e mais que un. E decir; que a produción da terra tén que valerse do mar pra que ela sexa mercantilizada. O mesmo tempo que a produción do mar encerra da mesma forma o idéntico problema.

Pra ser craros e lixeiros, trataremos de esispoñel-o tema tomando como preferida base o noso pobo, pensando soamente ne-l, porque él eiscrusivamente nos intresa pro caso.

Galiza por caraiterísticas xeográficas é a rexión de hespaña que debería ter estes dous importantes problemas xa resoltos. O Goberno Central, tomando en conta por exempro, qu'as provincias da Cruña e de Pontevedra, pol-a súa situación atlántica ocupan o segundo posto no movimento marítimo terían que estar os séus principaes portos de mar, doutados de muelles e portos de abrigo como se alcontran outros que non teñen nin tanta importancia pol-o movimento nin tanta necesidad pol-a súa situación.

Sin ir mais lonxe faremos resaltar o porto de Vigo, que sendo este o de mais movimento de Galiza e o segundo de hespaña, oxe coma onte os grandes trasatlánticos deixan caél-a súa ancra na badía, e alí está un porto casi morto cando debería ter tanta vida. Si esta Capital conserva ainda o segundo posto entre todol-os hespañoles é precisamente pol-a obrigación forzosa de todol-os buques que n-el deben facer escala pra tomar ou dexar pasaxeiros; pero non pol-a organización e o atraitivo que debe ter un porto de tal categoría.

Vigo, foi, é e será namentras qu'o estado económico de Galiza non cambie radicalmente, e o seu muelle non se acabe de facer, unha cibdá de tránsito pra os pasaxeiros, pois a pesar da importancia da pesca e os pequenos barcos de carga, non chegará a sel-o que tería que ser namentras que esas obras non sexan acabadas. Pero pra eso fai falla moitos millons de pesetas que ademais terían que emprearlas n-a costrución de depósitos pras cargas e descargas de todal-as liñeas que alí fixesen ecala.

Asimesmo todol-os pequeños portos das rías de Galiza, alcóntrase na mesma situación; e que sofren as causas d-este atraso os pescadores, pois eles son (nos referimos aos pescadores galegos) os que producen mais pro Estado, posto que senda Galiza a vigésima parte do territorio hespañol a súa pesca é a terceira parte do total d-esta fauna en Hespaña.

Ben deixan ver estas e outras cifras comparada o que é Galiza no tocante o total da economía hespañola. Pero esto nunca o tiveron presente os políteco de Madrí, nomentras que votan grades sumas de pesetas pra obras púbricas sin tanta importancia, como ser pra Tenerife, Galiza vive obrigada aos seus caprichos políteco. Galiza pra rexurdir da miseria en que a tén o Centralismo, debe encauzar por so sólo a súa economía. Non oustante ainda hai galegos que teñen orgullo de ser hespañoles!

Si moita importancia tén o problema do mar, n-este caso que tratamos, tén moito mais o da terra, pois os elementos d-esta son de mais importancia en valor e en número; pero sintéticamente podemos afirmar qu'o de mais intrés en canto a relación que tén co mar, son os trasportes terrestres; pol-a falta de vía férreas e de outros medeos de locomoción. Hastra n-esto somos menos qu'as demais rexións, cando teríamos que sel-os mais ou pol-o menos o mesmo.

Temos especial intrés en dar a coñecer con estadísticas toda principal economía galega; e por outro lado, todo que precisaría esta pra engrandecer aquela. En todol-os reglóns da produción galega ouservamos con certa cras de indiñación as cifras exhorbitantes comparada cas demais rexións e por outra parte a inferioridá de toda cras de melloras; tanto nos transportes, como nos portos de mar; o mesmo na enseñanza, como en toda proteción do Estado.

Un d'estes principaes problemas é o do ferrocarril; esto é algo que chega o eistremo de dar vergonza. Mais a vergonza debería dalla os que forma parte do Goberno opresor dos pobos que piden a súa libertá.

Galiza tén soamente 603 kilómetros de vías férreas en eisprotación, dando coma resultado duos kilómetros por cada cen de eistensión; namentras o resto de Hespaña tén 4, Cataluña 8, sendo igoalmente estas últimas cifras inferiores as que teñen as principaes nacions europeas.

Resumindo o dito: Por falta de proteición do Estado, os portos de mar de Galiza non teñen mais movimento, deixando así que a economía galega perda moitos millons de pesetas anuaes. E pol-a parte da terra os puocos medios de transportes non permiten que as eisportacións de Galiza poidan chegar aos diversos puntos da Península en forma mais barata. Finalmente este mesmo atraso sénteo delorosamente a economía galega o ter que importar o millo e outras productos que trasportados a Galicia llegan cargados de impostos, gravitando d-este xeito o total das ganancias costando pol-o tanto o consumidor moito mais do que debería de costar.

En canto Galiza non teña a súa autonomía non quedarán resoltos estos problemas, e namentras esto non sexa un feito, proseguiremos na nosa loita.

A biblioteca da Irmandade

En cumprimiento do preceptuado pol-os Estatutos Sociaes, a Seición de propaganda d'esta entidade, traballa aitivamente na organización d'unha biblioteca de libros que traten de Galiza e de libros en galego. Eisí os nosos asoceados, dentro de pouco tempo, atoparán na biblioteca social obxetos de leitura en que pasar o tempo deleitosamente. E d'abondo sabido que lendo un bó libro sempre se aproveita ben o tempo, e con mais razón si ese libro nos trae relembranzas da lonxana terra.

De tantas caídas vanse a quedar no chau

Decimos n-outro lugar desta folla que soamente nos interesan os problemas de Galiza; pero mais abaixo tamén queda dito que debemos sacarlle a careta a quen **n ande ca cara o sol.**

Desde logo que si o nosa loita a dedicamos eisclusivamente a Galiza, debemos pol-o tanto combatir todos aqueles elementos que ataquen aos nosos principios.

Pois ben desde que temos a República caeron mais de media ducia de gabinetes; e pra desgracia dele a súa maioría son os mesmos que negan a nosa autonomía. ¡Vaya exempro que nos dan! Queren aguatal-a aunidá hespañola e nin eles son quens de aguantarse n-un sillón...

A nos parécenos que si siguen caendo os mesmos tantas veces, n-unha delas vanse a quedar no chau...

A galiña dos ovos de ouro

Foi sempre Galiza a rexión hespañola mais asoballada pol-os gobernos centra istas. Eso xa non debíamos decilo porque non facemos mais que repetir, posto que todol-os galegos sentímolo en carne propea. Pero o que debemos recalcar e aquela famosa cifra do cinco e do doce por cento. Non se moleste o leutor en aprendel-a regra de intrés, pois non é pra sacar ningunha conta. Si algo queremos decir con eso é que sendo Galiza o cinco por cento do territorio hespañol a súa produción agrícola ascende a doce por cento. Edecir, que a produción total da agricultura galega pasa de mil millons de pesetas anuaes, namentras que a de toda hespaña e de nove mil millons (decimol-o en letras pra que se entenda ben).

Esto non é soamente a riqueza de Galiza, temos outras industrias que lle siguen no valor e que ben poden demostrar o que é Galiza tocante o total da economía hespañola.

Según estadísticas oficiaes a nosa pesca aporta un valor de cento dous millons de pesetas anuaes, namentras que en toda hespaña o total desta fauna é d-un valor aproximado de trescentos cincuenta millons de pesetas. E decir: a pesca galega equivale casi a terceira parte do total da pesca hespañola. Sin contar a riqueza forestal, a gandería e a riqueza mineira que xunta con todo o que se concerne a economía galega irémole tratando pouco a pouco pra que sirvan de motivos porque nos recramamos a Autonomía pra Galiza.

Deste xeito razón teñen os políteco centraistas en negarnos a nosa libertá económica e politeca; e mais razón ainda teñen os mesmos "galegos patriotas" en chamarnos tolos aos que recramamos tan lóxicos e merecidos direitos, porque si galiña voa cas súas alas da libertá, ¿quén vai a poñel-os ovos?...

O Mayo

Aquí ven o mayo
De frores cuberto...
Puxéronse á porta
Cantándome os nenos;
Y-os puchos furados
Pra min estendendo,
Pedíronme crocas
D'os meus castiñeiros.

Pasai, rapaciños,
Calados e quedos;
Q' o qu' é pol-o d' hoxe
Que darvos non teño.
Eu sónvol-o probe
D'o povo gallego:
Pra min non hai mayo,
¡¡Pra min sempr' é inverno!...

Cand' eu m' atopare
De donos liberto
Y-o pan non me quiten
Trabucos e préstemos,
E com' os d'o abade
Frorezan meus éidos,
Chegado habrá estonces
O mayo q' eu quero.

Querédes castañas
D'os meus castiñeiros?...
Cantádeme un mayo
Sin bruxas nin demos:
Un mayo sin segas,
Usuras, nin preitos,
Sin quintas nin portas,
Nin foros ,nin cregos,

Curros Enríquez.

Sola

Sóla!... tan sóla cando todos antes
Tras d' ela viñan con lascivo ollar
D'os seus beizos purísimos y-amantes
A virxinal surrisa por buscar.

Tan sóla... cando todo parecía
Un concerto inmortal d'éla arredor;
Unha celest' e branda sinfunía
De garruleiros páxaros d' amor!

Morrer n'o fogo d'a ilusion primeira,
N'esa mañan azul d'a mocedá!...
Ver nacer unha fror n'a primaveira
E vela morta pol-o outono xa!...

Ai! Será a morte nada máis q' un sono?
Tras d'o outono d'a vida qué hai pra [nos?
Colombo topa un mundo n'un outono...
¡Quén tan dichoso que tomase a [Dios!

CURROS ENRIQUEZ.